

Мамедова Ельміра Алгаламівна
ад'юнкт кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Блінова Ганна Олександрівна
доцент кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТЕХНІЧНІ ПРОБЛЕМИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ПРИ ПОДАННІ ДЕКЛАРАЦІЙ: ЇХ НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ ТА ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ

Система електронного декларування є одним з ключових антикорупційних механізмів, що виконує превентивну функцію і є дієвим інструментом виявлення корупції. Проект Антикорупційної стратегії України на 2018-2020 роки одним із важливих напрямів реалізації державної антикорупційної політики у попередні періоди, визначає запровадження електронної системи декларування майна, доходів, видатків та зобов'язань фінансового характеру [10]. Система електронного декларування гарантує громадський контроль за статками публічних службовців, які отримують дохід, зокрема з Державного бюджету, а також посилює несприйняття та суспільну негативну думку щодо корупційних проявів. Тому беззаперечним (що вже підтверджено на практиці) є те, що електронні декларації, які містяться в інформаційно-телекомунікаційній системі «Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», є джерелом інформації для виявлення корупції, як спеціально уповноваженими антикорупційними органами, так і громадськими активістами, що обґрунтовує вимоги ЄС щодо належного функціонування системи електронного декларування та перевірки декларацій [4].

Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) 10 червня 2016 року прийнято рішення №2, про початок роботи системи електронного декларування з 1 вересня 2016 року [2; 9]. Закон України «Про запобігання корупції» зазначає, що НАЗК забезпечує ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [7]. Рішенням НАЗК від 09 лютого 2018 року № 166, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 21 березня

2018 року за № 345/31797, затверджено Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення [8].

Проте, за даними НАЗК, діяльність з перевірки декларацій є не дуже ефективною. Так, станом на 31 грудня 2018 року тривала повна перевірка 1 250 (з них 622 розпочато у 2017 році, 628 розпочато у 2018 році) декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, щодо 750 суб'єктів декларування. На відміну від України Національне агентство з питань доброчесності Румунії (ANI), яке подекуди наводиться як належний приклад перевірки декларацій майна та активів, здійснює протягом року 4 000 перевірок за участі 40 інспекторів. Тобто кожен інспектор проводить близько 100 перевірок на рік, що забезпечується безпосереднім доступом до необхідних реєстрів та баз даних, а також самостійністю інспекторів. У НАЗК очікується, що з використанням автоматичної верифікації електронних декларацій, а також автоматизованого обміну даними з державними реєстрами, кількість повних перевірок зросте за рахунок автоматизації процесу повної перевірки в частині збору інформації [4].

Крім того після прийняття рішення про початок роботи системи електронного декларування та входження у період декларування, від громадян почала надходити велика чисельність звернень до апарату НАЗК з причин роз'яснювальної та консультативної роботи з питань антикорупційної діяльності. Ці звернення свідчать, що найбільш актуальними питаннями є електронне декларування, оцінка корупційних ризиків у діяльності юридичної особи та підготовка антикорупційних програм, а також питання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. У результаті чого тільки у 2018 році працівниками НАЗК на даний час було проведено 82 навчальних заходи, для забезпечення формування однакового підходу до розуміння та застосування норм антикорупційного законодавства, учасниками навчальних зборів стали понад 5000 представників державних органів та посадових осіб місцевого самоврядування [4].

Проте, не дивлячись на проведену підготовку та пройдене сертифіковане навчання, проблема правильного декларування без ризиків та правильного розуміння законодавства на сьогодні залишається актуальним питанням. Ще є такі посадові особи, котрі не вміють заповнювати та подавати електронну декларацію, наприклад, посадовець, працівник на віддаленій залізничній станції, яка знаходиться в селі, швидше за все не розуміє принцип подання декларації, для вирішення цього питання йому потрібно їхати до районного центру, отримувати консультацію від юриста та провідного бухгалтера на підприємстві. Одним з принципів електронного оподаткування, окрім відкритості та прозорості, повинен бути обізнаність декларанта.

Громадяни України вже три роки декларують своє майно та доходи в електронному вигляді. На сьогодні є два етапи подання декларацій та чотири електронних форми, у кожному з етапів подання є свій період, у котрий де-

декларант повинен її подати, адже невчасно зареєстрована декларація для декларанта може обернутися в штраф порядку 40 000 грн.

Кожного року входження в період подання декларації офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції затикається з однією технічною проблемою, а саме перевантаженістю. У цей період сайт НАЗК перестає працювати у належному йому форматі, тобто подати чи сформулювати декларацію не вдається, така перевантаженість сайту триває завжди по різному. Прикладом такої роботи офіційного сайту НАЗК може бути судові справи, в оскарженні протоколів за ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» [7] та ст. 172-6 «Порушення вимог фінансового контролю» КУпАП [5] про несвоєчасне подання декларації без поважних причин. Суб'єкти декларування заявляли про некоректність та перебої роботи сайту, приводили до того, що одні й ті ж самі дані потребувалося вносити даних декілька разів. Існує багато повідомлень, про те, що У останні 1-2 тижні перед завершенням деклараційного періоду від перенавантаження збоїть Реєстр е-деклараций. Він або не працює, або заповнена напередодні інформація зникає чи спотворюється. Судової практика з цього питання строката. Наприклад, справи, що пов'язані із несвоєчасним поданням декларацій через технічні збої одних працівників завершуються для них накладенням адміністративного стягнення у вигляді штрафу на користь держави в розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян в сумі 850 (вісімсот п'ятдесят) грн., а інших звільняють від відповідальності [6; 3].

В листі від 22.05.2017 N 223-943/0/4-17 Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією, зазначено, що конструктивною ознакою цього правопорушення є також несвоєчасне подання декларації без поважних на те причин [11]. Тобто за наявності останніх відповідальність за аналізованою частиною статті виключається. Під поважними причинами суд визначає, що слід розуміти неможливість особи подати вчасно декларацію у зв'язку з в тому числі внаслідок технічних збоїв офіційного веб-сайту Національного агентства з питань запобігання корупції. Проте необхідні докази цієї обставини. Такими доказами можуть бути офіційні відповіді НАЗК на запити декларанта, суду або електронна переписка з НАЗК. У таких відповідях НАЗК може підтвердити факти некоректну роботу програмного забезпечення, зупинки та перезапуски окремих компонентів цього реєстру. В такому випадку такі провадження закриваються через відсутність правопорушення [3]. Водночас фахівці нагадують, що для правильного заповнення декларації треба зібрати певні довідки, можливо, звернутися до державних реєстрів за отриманням інформації, тобто потрібний час. Отже, доцільно почати заповнення е-декларації десь за 2-3 тижні до завершення деклараційної кампанії, щоб зробити це без помилок та своєчасно [1].

Таким чином, ми приходимо до висновків, що для підвищення ефекти-

вності роботи НАЗК щодо обробки електронних декларацій та зменшення кількості випадків технічних збоїв в роботі обладнання та програмного забезпечення системи електронного декларування в період звітності необхідно завчасно : 1) закупити/орендувати додаткові сервери для розвантаження роботи сайту; 2) оновити ліцензоване програмне забезпечення; 3) створити програму котра в своєму функціоналі стала б помічником, а саме допомагала б в заповненні, маючи підказки в основі та могла б автоматично зареєструвати і відіслати декларацію в момент менш завантаженого сервера сайту НАЗК; 4) поширювати позитивний досвід серед декларантів, підвищувати рівень володіння антикорупційним законодавством та методикою заповнення електронних декларацій; 5) суб'єктам декларування починати процес заповнення декларацій з перших днів деклараційної компанії.

Бібліографічні посилання:

1. Актуальні питання подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за 2017 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/181/%D0%95-%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
2. Електронне декларування – 2016: деякі нюанси. URL: <https://buhgalter.com.ua/articles/zapobigannya-ta-protydiya-koruptsii/elektronne-deklaruvannya-2016-deyaki-nyuansi/>
3. За деклараційні порушення суди минулого року оштрафували 160 осіб (перелік). URL: <http://zp.nashigroshi.org/2019/02/18/za-deklaratsijni-porushennya-sudy-mynuloho-roku-oshtrafuvaly-160-osib-perelik/>
4. Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2018 рік. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Zvit2018-1.pdf>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. № 51. Ст. 1122.
6. Постанова Тернівського міського суду Дніпропетровської області у справі Справа № 194/1247/18 від 25.09.2018. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/76667258/>
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України від 05.12.2014. 2014 р. № 49. стор. 3186. стаття 2056
8. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції 09.02.2018 № 166. Офіційний вісник України від 10.04.2018. 2018 р. № 28. стор. 302. стаття 1010. код акта 89781/2018
9. Про початок роботи системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.06.2016 № 2. Офіційний вісник України від 22.07.2016. 2016 р. № 55. стор. 136. стаття 1930. код акта 82531/2016
10. Проект Закону про Антикорупційну стратегію на 2018 - 2020 роки № 8324 від 26.04.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63942
11. Щодо притягнення до адміністративної відповідальності за окремі правопорушення, пов'язані з корупцією: Лист Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від від 22.05.2017 р. N 223-943/0/4-17. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VRR00224.html